

ÇANAKKALE'DE ESİKİ DARDANOS ŞEHİRİ YAKININDA
BULUNAN TÜRÜLÜS HAKKINDA ÖN RAPOR

Rüstem DUYURAN

Çanakkale'nin takriben 10 km. güneybatısında denize hakim bir sırt üzerinde kurulu olduğu bilinen eski Dardanos, şehrinin yakınında, Truva'ya giden kara yolu ile sahil arasındaki düz bir sahadı, inşa edilmekte olan Çimento fabrikasının iki tarafında Üzerleri çam ağaçları ve fundalıklarla örtülü tepelikler görülmektedir. Bunlardan ikuzeyde bulun.ın 25 rakımlı tepe üzerinde fabri•ka için bir su deposu inşa etmek maksadıyla açılan bir çukurda bazı eski eserlere rastlanmış ve durum il- gili ma;kamlar tarafından Milli Eğitim Bıakınlığına a;ksettirilmiştir. Mil'i Eğitim Bakanlığının emri üzerine buluntu yerini incelediğimizde burasının, üzeri ağaç ve fundalıklarla örtülü olduğu için ilim adımlarının gözüne çarpmamış ve dolayısıyla arkeoloji literatürüne geçmemiş bir Tümü- lüs or:duğu ve sö:zü geçen çukurun di- binde ras,tlanan kesme taş iblokbrımın da Tümü-lüs'ün içindeki Mezar anıtının en üst kısmına ait oldukları .an:laşıldı. Çanakkale'ye varışımı:z,dan evvel Vilayetçe kurulan ıbir heyet taş hloıklarının kaldırılmasıh açılan bir deHkten merdivenle mezar oda- sına inmiıı ve bazı ,kabili nakil eserleri Çanakkale müzesine naM•etmişti. Biz de ev- vela aynı tarikle mezar odaSiına indi isek te bu şekiJl.de anıtın gereği gibi tetkiki ve için- deki eserlerin selamete nakillerinin tem- nine imkan olmadığını göz önünde tuta- rak, havaların yağışılı ve soğuk olmasına rağmen, Milili Eğitim Bakanlığından temin olunan müsaade ve tahsisatla, anıtın met- ha!Hni içmak için gerekli kazıya başladık. Böylece 1959 yılının Aralık ayının ilk gün- lerinde başlanan ve üç hafta süren çalış- ma sonunda mezar anıtına girişi temin eden yarma (tranşe) açılmış ve anıtın için- de bulunan pek çeşitli eşya Çanakkale mü- zesine nakledi:lebilmıştır. Madeni ve ahşap

eserler, bibhare, tetki•k ve tedeavi edilmeık üzere İstanbul'a getirilmişlerdir ki, halen İstanbul Arkeoloji Müzeleri laboratuvarında bunların bakımı ile meşgul olunmaktadır.

Tümü-lüs k.ızısına ve Çanakkale müze- sindeki çaişmalara İstanbul Arkeoloji müzelerinden arkeolog Ergon Ataçeri ve desinatör Feyzullah Sunarman iştirak etmiıı, Çan,akkale müzesi memuru Mümtaz Şarkan .da mutemet oiar_ak vazife görmüş- tür. Gerek arazi üzerinde gerekse Müze'- deki çalışmalar sırasında başta Vali sayın Fahrettin Akkut:lu olmak il'zer,e Çanakkale'nin ilgili amir ve memurlarından herza- man için şükranla anacağımız pek yakın ilgi ve yardım gördük.

E'kli plan (Res. 1) dan anlaşılacağı giJbi Mezar Anıtı, Koridor, ön-Od.a. ve Esas mezar odası olmak üzere üç kısımdan mü- teşekkil bir heyeti mecmua olup düzleşti- rilmiş bir sırt üzerinde inşa edildiikten -sonra üzeri toprakla örtülmüştür (Re-s. 2).

Koridor'un ytiil-Osekliğı 1,70 m., uzun- luğu 5,20 m. olup aşağıdan yukarıya doğru hafifçe daralmaktadır: Genişli:k .aşağıda: 1,57m., yukarda: 1,11 m.dir. Yan duvarla- rıyla üzeri sarımtrak kum taşından yon- tulmuş ve üye:rleri hafifçe pürüzlü bırakıl- mış muhtelif boyda bloklardan yapılmış- tır. Tavanını örten blokfar ufki olarak yan duvarlara oturtulmw} bulunuyorlar (Res. 3 ve 4). Koridor'un zemini ince molozla doldurulmuş olup Ön-oda'nın zeminine na- zaran 0,50 m. ılık bir irtifa faı,kı :arz.etmek- tedir. Ön-•oday,a girişi temin eden kapının üzerindeki duvarda Mezar anrtını yaptıran veya orada yatanlardan ,birisinin .adını gösteren bir eski Yunanca kitab2 bulun- maktadır.

Ön-ocl-a'nın uzunluğu 3,23 m., genişli- ği 1,24 m., yüksekliğı de 2,64 m. dir. Du-

varları, koridora nazaran çok daha mun- tazam yontulmuş ve tanıklanmış bloklarla i- şilenmiş olup bu bloklar ayrıca birbirle- riyle demir kenetlerle tutturulmuşlardır. Tavamını iki ön ve arka duvarlara meyilli olarak vazedilmiş büyük taşlar teşkil et- mektedir. Zemini ise demir kenetlerle bölünmüş taş plaklarla örtülüdür. Doğu köşesinde üzerinde eski Yunanca bir iktaba- beyi havi küçük bir lahit görülmektedir ki, içinde tahta bir kutuya vazedilmiş yanık kemik ve küller bulunmuştur. Ay - rıca esias mezar odasına girilen kapının üzerinde eski Yunanca bir kitabenin izlerine nslandı.

Esas mezar odasının zemini 3,23 X 3,65 m. çapında kareye yakın bir dikdörtgen şeklinde olup Ön-odanın zemininde olduğu gibi plaklarla örtülmüştür. Ön ve ar- ka duvarlar çatıya kadar şakuli olarak yükselmekte, iki yan duvar ise 1,48 m. şakulen yükseldikten sonra müteakip taş sıraları düz aşırma tekniğinde birbirleri üzerine vazedilmek suretiyle içeriye doğru meyilli bir vaziyet almakta ve böylece odanın üzerinde sivri bir çatı teşekkil et- mektedir. Döşeme seviyesinden bu çatının en yüksek noktasına kadar olan yükseklik : 3, 48 m. dir.

Mezar odasının döşemesini teşkil eden plâklarda hiç bir kırık görülmemesine karşılıklı bilhassa Odanın uzun yan duvarlarının alt kısmıyla meyilli olarak yükselen blokların birbirleştikleri yerlerde demir kenetlerin oksidasyonu ve yer sarsıntıları sebebiyle çinkolar ve kaymalar bulunmuştur. Bu sebeple Odanın içindeki çalışmalarımız bir hayli tehlikeli şartlar altında cereyan etmiş ve bütün eserler nakledilip gerekli ölçüler alındıktan sonra ahşap bir iksa yapılmıştır.

Mezar odasının içinde, duvaraarda kullanılmış olan sarımsak kum taşından yontulmuş, üç yatak (Kline) görülmektedir (Res. 5) ki, ölülerin büyük bir kısmı bunların üzerine yanyana ve üst üste vazedilmişlerdir. Bir kısım ölülerin de yakıldıktan sonra kalan kemik ve külleri madeni vazolar veya ahşap kutular içine

konmuş ve bunlar yatakların arasındaki boşluklara, döşeme üzerine, yerleştirilmiştir. Ancak kemik ve küllerle birlikte ölüye ait ziyet eşyası da beraberce vazolara bulunduğundan kemik ve küller arasında bilhassa kadınara ait ziyet eşyası ele geçmiştir.

Mezar anıtının muhteif yerlerinde bulunan kabili nakil eşyanın cins ve miktarı pek çeşitli olup adet itibariyle dört yüze yaklaşmaktadır. Yukarıda işaret edildiği üzere bir kısmı tedavi ve tetkik edilmek maksadıyla İstanbul'a getirilmiş olan bu eserleri yapıldıkları maddelere göre şu gruplara ayırabiliriz:

1 - Pişmiş topraktan eserler: Bu gruptaki eserler: figürinler, gözyaşı hokkaları, kandiller ve çeşitli kaplar gibi tali gruplara ayrılmaktadır:

a) Figürinler: Muhtelif vaziyetlerde kadın ve erkek figürlerinden tereküp en bu eserlerin çoğunun üzerinde orijinal boyaların muhafaza edildiği görülmektedir. Hemen hemen tamamı olarak geçen bir Venüs heykelciğinin gövde, kol ve bacaklarındaki süsler ise altın yıldızla boyanmıştır (Res. 6).

b) Gözyaşı hokkaları: Boyları ve şekilleri muhtelif olup miktar itibariyle bu grubumuzun en kalabalık kısmını teşkil etmektedir: 718 adet.

c) Kandiller: Boy, form ve teyinat itibariyle birbirinden farklı küçük gruplara ayrılan-ki bu ayrılık zaman bakımından da mevcuttur - kandillerin bilhassa uzun asma saplı ve kapaklı olanlarının memleketimizde bulunduğunu hatırlatıyoruz. Bunlara daha ziyade eski Yunanistan'da rast anmaktadır (Res. 7).

ç) Kaplar: Testi, kase ve tabak gibi tali gruplara ayırabileceğimiz bu eserlerin miktarı kırka yaklaşmaktadır. Bir kısmı sırsız, bir kısmı da sırlı ve teyinatlıdır.

2 - Cam eserler: Renkli ve renksiz camdan mamul olan bu eserlerden bilhassa üç tanesinde en küçük kırık yoktur.

3 - Madeni eserler: Yapıldıkları maddelere göre şu tali gruplara ayrılmaktadır:

a) *Altından mamul ziynet eşyası:* Umumiyetle yirmidört ayar afündan işlenmiş olan bu eserler, diyadem, çelenk (Res. 8), küpe, kolye, madalyon, bilezik v.e yüzük gibi muhtelif ziynet eşyasından rbarettir.

b) *Gümüş eserler:* Altın eserlerin bol luğuna karşılık gümüş eser azdır: Or-tası iş,lemeli yuvarlak bir kap, küçük bir kruşık ve bir ayna.

c) *Bro,nz eşya:* Miktar ve tenevvü bakımından mühim bir yekun tutma,kta olan bu grup eşya arasında içlerinde ölümlere ait ,kül ve ew,aların muhafaza edildiği büyük vazolar (Res. 9) - ikisinin üzerinde ölü - lerin adlarını göst-eren kitabeler mevcut - **tur** - aynalar, bilezik-ler, iğneler gibi çe - şitli eşya mevcuttur.

ç) *Bakır sikkeler:* Kyzikos,, Pergamon, Dardanos gibi eski şehirlere ait olan bakır sikkeler M. E. IV neti asır ile I nci a,sır arasında ba-sılmışlardır.

1 - *Su mermerinden yapılmış eserler:* Su mermerinden san'atkarane bir şekilde işlenmiş parfüm şişecikleri (alabastron) bol miktarda bulunmuştur. Aynı madde-den yapılmış üç kulplu yassı tabaklardan birisinin içinde pembe renkli al,ı,k hB.ikiye- lerine rastlandı.

2 - *Kemik eserler:* Bu nevi es,eriler arasında üzeri oymalı yüzükler, iğneler, kaşık ve halkalar dikkati çekmektedirler.

3 - *Menşeleri nebati olan eserler:* Bilindiği gi:bi menşeleri nebati olan eşya-**nın** muhafazası güç olduğundan zamanımı-**za** kadar intikal edenlerinin cins ve mikta- rı mahduttur. Bu sebeple mezar anıtında

elimize geçen ve maalesef çoğu parça halinde olan eserler kültür tarihi bakımından şüphesiz ki en fazla dikkati çeken bir grup teşkil etmektedirler. Bunlar arasında **bir** müzirk aletine ait parça,l'ar,ı (R.es. 10), yuvarlak ve dört köşe kutuları, ayakkabıların taban kısımlarını, muhtelif cins ağaç- lara ait tohumları, gayet ince drşli tarak- ları, sepet ve kumaş bakiyelerini... zikrede- biliriz.

Netice olarak diyebiliriz ki: Mezar anıtının inşat karakteri ve ele .geçen kitabe, sükke ve diğer çeşitli eşyanın şimdye kald.ı r yapılan tetkikinden •anlaşıldığına göre burası M. E. IV neti as,rın sonlarında inşa edilmiş olup nesil-ler boyunca bir nevi aile türbesi olarak kullanıldıktan sonra M. E. I nci a,sırda, evvela koridorun ağzı büyük bloklarla muntazaman örülmüş ve dış tarafına moloz taşları konduktan sonra, toprakla iyice örtülmüş ve zamanımıza kadar hiç açılmadan yağma ve tahripten kurtulmuştur. Bundan başka Mezar anıtının es•ki Dardanos şehrinin yakınında bulunmuş olması ona ayrı bir hususiyet ve ehemmiyet vermektedir. Filhakika Ç.a.nakkale çevresindeki .arkeolojik araştırmalar umumiyetle Trova şehri ve etrafındaki kalıntılar üzerinde teksif edilmiş olmasına karşılık, bölgenin diğer eski .şehirleri ve bu arada Dardanos şehri ve civarı bugüne kadar bilginlerin tetkikinden uzak kalmıştır. Bulunan mez.ar anıtı ve muhtevası bu bölge hakkında tarihi ve arkeo:ojik bilgilerimizin artmasına ilk merhale teşkil etmektedir.

